
Flyktninger

TIDLIGERE I TIDSSKRIFTET

JULIE DIDRIKSEN

julie.didriksen@tidsskriftet.no

Tidsskriftet

Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var det ved inngangen til 2022 nesten 90 millioner mennesker på flukt i verden. Rundt 53 millioner av disse er på flukt i eget land, mens rundt 36 millioner har flyktet til andre land. I Tidsskriftet nr. 15/1960 finner vi en usignert redaksjonell tekst om bekymringen rundt flyktningkrisen slik den så ut da: 2,5 millioner mennesker var på flukt, og rundt 100 000 av dem var i Europa (Tidsskr Nor Lægeforen 1960; 80: 714–5).

I oktober 1956 brøt det ut et folkeopprør mot den sovjetiskstyrte regjeringen i Ungarn. Innen desember samme år hadde 155 000 mennesker blitt drevet på flukt.
Illustrasjonsfoto: akg-images/NTB

De som ingen gjør krav på

Av verdens 2,5 millioner hjemløse flyktninger er omkring 100 000 ved vår terskel i Europa. Noen har vært statsløse i 15 år. De har levd et halv-liv uten hjem, håp eller arbeid. En ny generasjon vokser opp som ikke vet om noe annet. Mange organisasjoner og mennesker gjør anstrengelser for å gjøre slutt på deres tilstand. Hvis det de har gjort er kommet til kort overfor behovet, er det hovedsakelig fordi de har vært nektet midlene til å gjøre mer. (...)

«Er Italia og dets naboer i stand til å gi asyl, så burde andre også være det: ansvaret er internasjonalt»

De 4 europeiske land som har flyktninger i størst antall – Grekenland, Italia, Østerrike og Tyskland – kan ikke sørge tilfredsstillende for alle. Villig fortsetter disse land å gi asyl for nye flyktninger. Italia, langt fra rikt, med 2 millioner arbeidsløse eller delvis arbeidsløse og med omkring 400 000 av sine egne innbyggere fra kolonier o.l. samlet i leirer, huser og føder likevel 5 000 flyktninger og tar imot nye etter hvert som de krysser grensen. Ca. 90 % av disse emigrerer, men 10 % blir der og utgjør en ekstra belastning på landets ressurser. Er Italia og dets naboer i stand til å gi asyl, så burde andre også være det: ansvaret er internasjonalt.

Dette internasjonale ansvar kan ikke oppfylles så lenge de nåværende immigrasjonslover bibeholdes. Opprinnelig ment å beskytte de egentlige innbyggere i landet, er disse lover arkaiske, verdiløse og plumpe. Deres arkaisme fremgår tydelig nok i kravet om at der ikke skal finnes symptomer på lungetuberkulose. Deres verdiløshet reflekteres i erfaringen fra den ungarske exodus, da tusener ble tillatt å krysse grensen uten særlig hensyn til sikkerhet eller medisinsk kontroll: intet land syntes å være blitt satt i fare eller påført store omkostninger. Deres plumphet vises ved at man mottar unge og arbeidsføre, mens de mindre dugelige slektninger ekskluderes. Slik negativ utvelgelse er ikke bare umenneskelig, men også urettferdig. Den er umenneskelig fordi den skiller familier. Den er urettferdig fordi den etterlater de handicappede til omsorgen av det overbelastede første asyl-land. Et første mål må bli å sikre at eventuelle immigranter ikke ses på som individuelle enheter, og at ingen familie utestenges fra immigrasjon fordi den har et eller flere udugelige medlemmer. (...)

Lempning på disse bestemmelser vil ikke i seg selv gjøre det mulig for alle «problemflyktninger» – de som er nektet immigrasjon under masseplan – å slå seg ned i et annet land. Vi burde imidlertid slette av våre tanker alle forestillinger om at disse folk nødvendigvis vil bli en byrde på samfunnet. Nedsatt syn på ett øye, tap av en nyre, et ubehandlet brokk, en tilhelt tuberkulose, et stivt kne – disse barrierer for immigrasjon hindrer ikke nyttig arbeid. På den annen side fins det i denne gruppen enkelte – som «unaccompanied» mødre med barn – som har mindre sannsynlighet for å greie seg selv. Lancet foreslår i sin oversikt (Lancet I: 475, 1960) at prioritet bør gis disse, de tuberkuløse og de aldrende og eldre – de over 45 år som ikke mottas

under masseplan, og som ikke alltid er skikket til det tunge arbeid som er alt som foreløpig kan bys dem i enkelte av de første asyl-land. Målet burde, sammen med andre land, imidlertid være ikke mindre enn å motta alle flyktninger som ønsker å forlate Kontinentet. Og fornuften tilsier at dette burde gjennomføres straks. (...) Europas flyktningproblem kan løses, og det kan løses raskt, men bare hvis der skaffes mer penger og landene tar imot flere av de handicappede. (...)

«Vi bør ikke la våre barnebarn se tilbake på Europa midt i det 20. århundre som et sted med generell velstand og med små øyer av lutfattige, statsløse individer som intet land ville ha»

Vi ser tilbake i Victoriatiden som en tid med svær kontrast mellom rikdom og slumfattigdom. Vi bør ikke la våre barnebarn se tilbake på Europa midt i det 20. århundre som et sted med generell velstand og med små øyer av lutfattige, statsløse individer som intet land ville ha. Skal dette unngås, må den ild som flammet kort opp i 1956, tennes på ny og holdes brennende: mottagelsen av ungarene i det år (selv om motivene kanskje ikke alltid var rent humanitære) er det eneste eksempel på en nesten forbeholden internasjonal anstrengelse. Når Europas flyktningproblem er løst, vil vi få kraft og tillit til å gå løs på den kolossale oppgaven med 2 millioner flyktninger i Midt-Østen og Asia. I denne vår anstrengelse bør vi la oss opplyse av Edmund Burke: «Det er ikke hva en jurist forteller meg hva jeg *kan* gjøre som har betydning, men hva humanitet, fornuft og rettferdighet forteller meg hva jeg burde gjøre».

Publisert: 15. februar 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0797

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 16. februar 2026.